

Tytuł: Wystawa zrealizowana w ramach projektu „Pamięć i tradycja w 135 rocznicę urodzin Leona Heykego”. Projekt dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Kultura – Interwencje 2020.

LEON HEYKE – ZARYS POSTACI

10 października 2020 roku minęła 135. rocznica urodzin Leona Heykego – kaszubskiego poety, księdza i publicyści. Wybór miejsca na upamiętniającą postać wystawę nie był przypadkowy. Leon Heyke urodził się w przysiółku Cierznia k. Bieszkowic na południowy wschód od Jeziora Zawiat 10 października 1885 roku. W budynku, w którym umieszczona została wystawa znajdowała się niegdyś pruska szkoła powszechna, do której uczęszczał. Następnie kształcił się w niemieckim gimnazjum klasycznym w Wejherowie, gdzie należał do organizacji filomatów. Egzamin maturalny zdał w 1906 roku. Wyjechał wtedy do Pelplina, gdzie podjął studia teologiczne. Przełomowym momentem w jego życiu było zawarcie znajomości z Janem Karnowskim w 1908 roku i wstąpienie do Koła Kaszubologów. 13 marca 1910 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Pełnił funkcję wikarego kolejno w Lignowach, w Lubawie, a następnie parafii św. Józefa w Gdańsku. W latach 1911-1912 kontynuował naukę na uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim. Tu znów spotkał Jana Karnowskiego, którego postać będzie odtąd obecna przez większość życia Leona Heykego. Poznał również pochodzącego z jego rodzinnych stron prof. Ferdynanda Bieszka. Kolejnym miejscem nauki księdza Heykego był Uniwersytet Wrocławski, gdzie wraz z Janem Karnowskim byli członkami Akademickiego Koła Studentów Prus Królewskich. We Wrocławiu poznał kolejną postać, która miała ogromny wpływ na jego życie i twórczość – dr. Aleksandra Majkowskiego. W tym okresie życia zajmował się nieustannie kaszubologią, a podczas wizyt w rodzinnym domu i spotkań z sąsiadami brał czynny udział w życiu kaszubskiej wsi. W chatkach opowiadano sobie wówczas baśnie, legendy i podania, grano na harmonijce i śpiewano. Rodzice Heykego byli kaszubami z krwi i kości. Matka znała wiele pieśni i chorałem, a ojciec czasem popisывał się grą na listku.

W roku 1913 Leon Heyke obronił doktorat. Znów został wikariuszem – najpierw w Chojnicach, a następnie w Kościerzynie. Tam właśnie, zanim wybuchła wojna, zdążył objechać tereny kaszubskie zbierając legendy i podania i rozmawiając z miejscowymi ludźmi. Zwiedził również większość zabytków i historycznych miejsc ważnych dla lokalnej społeczności. Doświadczenia i wiedzę zdobyta podczas tych wypraw wykorzystał później do stworzenia poematu „Dobrogost i Miłoslawa”. Podczas I wojny światowej był sanitariuszem i kapłanem w Chełmie, gdzie znów spotkał Aleksandra Majkowskiego. Po wojnie opublikował bajki i wiersze na łamach „Gryfa” oraz redagował dodatek literacki do „Pomorzanina” pt. „Druh”.

Kolejnym etapem w życiu Leona Heykego było nauczanie w kościernskim seminarium i gimnazjum. Wśród jego uczniów byli Aleksander Labuda i Jan Trepczyk, późniejsi inicjatorzy Zrzeszenia Regionalnego Kaszubów.

Do najważniejszych dzieł Leona Heykego zaliczane są „Piesnie północny”, „Bardzenskij wergle”, „Katilina” i wspomniany wyżej poemat „Dobrogost i Miłoslawa”. Ksiądz był pisarzem bardzo płodnym, a tworząc czerpał pełnymi garściami z bogactwa kultury i wierzeń kaszubskich. Mimo stanu duchownego nie bał się również tematyki trudnej i ludzkiej, m. in. poezji miłosnej. Przez całe życie publikował również wiele artykułów o tematyce historycznej. Wydanych zostało również

kilka tekstów o tematyce pedagogicznej jego autorstwa. W swoich dziełach przykładał dużą wagę do języka kaszubskiego, nierzadko tworząc własne neologizmy. Zawsze podczas objazdów po Kaszubach towarzyszyło mu hasło: „ Mów po polsku albo po kaszubsku, jeśli to łatwiej ci przychodzi, kaszubszczyzna bowiem nie jest gorsza od polszczyzny i tak samo zdolna do wyrażania najsubtelniejszych myśli i uczuć”.

Kiedy wybuchła II wojna światowa wyruszył pieszo z Kościerzyny do Wdy, gdzie ostatecznie osiadł. 13 października 1939 roku został aresztowany przez Selbstschutz i uwięziony w Starogardzie Gdańskim. Zginął 16 października 1939 roku zamordowany przez hitlerowców w Lesie Szpęgawskim.

PODPISY POD ILUSTRACJAMI TABLICA 1:

1. Fotografia portretowa Leona Heyke z czasów młodości; źródło: Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego
2. Fotografia portretowa Leona Heyke z czasów młodości; źródło: Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego
3. Fotografia portretowa Leona Heyke z okresu dorosłego życia; źródło: Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego
4. Portret Leona Heyke – obraz autorstwa Macieja Tamkuna
5. Reprodukacja fotografii Leona Heyke z połowy lat 30; źródło: Muzeum Ziemi Kościerskiej.
6. Reprodukacja fotografii absolwentów Seminarium Nauczycielskiego w Kościerzynie; źródło: Muzeum Ziemi Kościerskiej